

A Berecz Család Utolsó Képe

Ez a család utolsó együttes képe 1942-ből: apám, anyám, a húgom és én. Ez végig velem volt a munkaszolgálatban.

Áprilistól kellett hordani a sárga csillagot, de továbbra is a házunkban laktunk. Gettó csak május vége felé lett. A templom körüli részt jelölték ki, de nem volt körülkerítve. Kijárási tilalom az volt, mert az egy országos rendelet volt, de ezt nem nagyon vették komolyan. Nem tudok róla, hogy bárkit megbüntettek volna. Apám akkor már ilyen Zsidó Tanács-tag volt. Aztán jött az utasítás, hogy 1944. június tizenharmadikán minden tizenharc és negyvenharc év közötti még otthon lévő férfi legyen egybegyűjtve, mert sorozni fognak. Aznap megjelent egy őrnagy két katonával.

Mindenkit bevett. Volt egy teljesen idióta, visszamaradott gyerek, és apám odament az őrnagyhoz, és mondta, őrnagy úr, hát látja, hogy ez a gyerek milyen állapotban van. Azt mondta, uram, ezt bízza rám. A magyar hadsereg ezzel foglalkozott, hogy akit lehet, itthon tartson. Aznap már nem mehettünk haza, a templomban töltöttük az éjszakát, és másnap reggel a két katona kikísért az állomásra, marhavagonba tettek, de nem hetvenet, hanem teljesen normális módon, és elvittek Kőszegre.

Addigra már mindenkinek el kellett hozatni a ruháját, amiben majd menni fog. Akkor már lehetett tudni, hogy elvisznek, és minden elő volt már készítve, kenyérzsák, hátizsák, télikabát, nekem egy birgerli csizmám volt. Abban voltam végig. A birgerli csizma olyan, hogy alul -- egy magas szárú cipő magasságában -- fűzős, felül nem. Az volt a szerencsém, hogy az oroszoknak nem kellett a birgerli csizma. Minden komolyabb csizmát és bakancsot elvettek, de a birgerli nem kellett nekik. Amikor novemberben, a munkaszolgálat utolsó idejében Pakson egy katonai raktárt rakodtunk, és már minden fölfordulóban volt, nagyszerű utász csizmákat találtunk. Volt, aki felvette, nem is szóltak már akkor érte. Az oroszoknak az első dolga az volt, hogy csizmát le. De a birgerli csizma nem kellett. Szóval Kőszegre vittek minket, és itt voltunk, ha jól emlékszem, június ötödikéig. Ott bevagoníroztak három századot Erdély felé. A három századot úgy hívták, hogy 103/303, 103/304, 103/305. A 103/303-ast lekapcsolták Érmihályfalván, a 103/304-est lekapcsolták Zsibón, a 103/305-ös pedig elment Bethlenig. Én a 103/304-esben voltam. Abban voltak a csornaiak, pápaiak. De volt ezenkívül mindenféle, szombathelyi, veszprémi. Volt egy olyan szakasz, ami gyakorlatilag ortodoxokból állt. Itt, Zsibón olyan századparancsnokunk volt, vitéz Csanaki Mihály, akinek a nevét soha nem fogom elfelejteni, mert nála rendesebb ember nemigen volt. Úgy bánt velünk, mint szabályos katonákkal. Olyanokat engedélyezett, hogy szombaton az ortodox szakasz úgy vonult ki, hogy nem vitt ást, nem vitt semmit. Megengedte, hogy külön kondérban főzzenek. Az se volt abszolút kóser, de azért úgy érezték. Amikor jöttek a csendőrök, hogy motozni akarnak, kirúgták őket, és kiabált velük, hogy itt én parancsolok. Tudomásom szerint a háború után nem vonták felelősségre, bíróság előtt nem állt, nem is lett volna miért. Továbbra is tanító maradt Pápan.

A beosztottja, Kugler József törzsőrmester, egy parasztember, az is olyan rendes volt, hogy a háború után a szakasz vett neki egy tehenet. Előfordult, hogy Kugler József törzsőrmester szólt, hogy megy haza, gyerekek, ha pénzt akartok, én elhozom. Nem szabadott pénzt tartani. Az apám megírta levélben, hogy doktor Kozma Antal ügyvédnél letett pénzt, és ha kell, onnan kaphatok. Megmondtam neki, mindenki más is megadta neki, hogy kihez menjen, elment mindenkihez, elhozta a pénzt, és oda is adta mindenkinek. Szóval ez egy ilyen század volt.

Zsibón a vasútállomást építettük. Nem az épületet, hanem a vasútállomás vágányrendszerét. Először egy ilyen mellékvágányt, ami onnan valami gyárhoz vezetett egy másik faluba, utána a régi rámpát bontottuk, és újat kellett volna építeni, de arra már nem volt idő. Nappal mindig elkezdtünk dolgozni, akkor légiriadó, be az erdőbe, és ott eltelt az idő. Aztán már a román átállás után elvittek minket Zsibó--Dés--Apahida--Kolozsvár állomásokkal Nagyváradra. Ott voltunk a nagyváradi állomáson több hétig, már nem emlékszem pontosan, meddig, talán a tordai áttörésig. Vagonokban laktunk, és akkor mindig azt csinálták, ha légítámadás jött, akkor kitolattak minket. Ez tartott október elejéig. Akkor vonatra raktak, és a vonat a szó szoros értelmében mendegélt, és a végén elérkeztünk Szajolba. Törökszentmiklós és Szajol között laktunk a vagonokban, és már lehetett látni az oroszokat. A század széjjelszakadt, és az volt a nagy szerencsénk, hogy Csanaki Mihály nem volt éppen ott. Mert neki az volt a mániája, hogy gyerekek, én hazaviszlek benneteket. Szerencsére

nem vitt haza, mert ha hazajöttünk volna, én is Bergen-Belsenben végzem. A keret, ahogy meglátta az oroszokat, mindenestül eltűnt. És akkor mi is elkezdünk menni. A Tiszánál egy vasúti hídhoz értünk. Menjünk át? Mert a közúti hídig még jócskán kellett menni. Én, a vasúti hídon? Talpfákon mászkáljak át a Tiszán? Én nem megyek, elmegyek a közúti hídhoz. A század nagy része, akik átmentek a talpfákon, túl hamar kerültek Pestre, onnan Bergen-Belsenbe. Maradtunk vagy negyvenen, vettünk egy szökött őrzetöt, mert a debreceni csata után a hadsereg teljesen szétesett. Valakit kellett szerezni, hogy élelmezést kapjunk. Napi száz pengőért vettünk egy Tóth István nevű őrzetöt, aki szintén haza akart menni, és azt mondtuk, legyen ő a keret, ő vezet minket. Ezzel az egyfős kerettel mentünk gyűjtőtől gyűjtőre. Gyűjtötték a katonákat, hiszen mindenki szaladt, mint az őrlt. Gyűjtötték a rendes katonákat is és a munkaszolgálatosokat is. Elértünk egy Monor körüli gyűjtőtáborba, onnan továbbmentünk Rákoskeresztúrra, még mindig Tóth Istvánnal. Rákoskeresztúron betettek egy iskolaépületbe. Ez volt október tizenharmadikán. És akkor jött október 15 [lásd: Horthy-proklamáció]. Aznap még kivittek minket Rákoshegyre, a repülőtér mellé dolgozni, és amikor jöttünk visszafelé, mondták, hogy vége a háborúnak, vegyék le a karszalagot. Hát nem lett vége. Utána vittek minket dél felé, Soroksár--Dunaharaszti--Dunaegyháza, de nem csak minket, hanem katonák ezreit is. Dunaegyházánál [Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.] átvittek a másik oldalra, ott elmentünk Paksig [Tolna vm.], még mindig Tóth Istvánnal, aki szintén ilyen módon próbált dekkolni. Ő volt a keret, ő vételezett, mert állományba lettünk véve. Pakson egy katonai raktárban rakodtunk. Hihetetlen mennyiségű hajtókapasztó volt, azt raktuk a hajóba, meg bakancsokat, csizmákat. Azt mesélték, hogy az a hajó, ami mindezt Németország felé vitte, aknára futott és elsüllyedt. Paksról még tovább mentünk egy Németkér nevű faluba [Tolna vm.], és ott szabadultunk föl december harmadikán. Pontosabban, hadifoglyok lettünk. Akkor meg azt kívántuk, hogy vigyenek át minket a Duna másik oldalára, mert oda talán már nem tudnak visszajönni a németek. Át is vittek. Betettek egy uszályba, átvittek a Dunán, és elkerültünk Kalocsa alá [Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.] Innen elindultunk Bajára [Bács-Bodrog vm.], hogy visznek a hadifogolytáborba. Megérkeztünk Bajára, és akkor azt mondták, hogy visszavisznek minket a Dunántúlra. Elindultunk lefelé, elmentünk egészen Nagybaracskáig [Bács-Bodrog vm.], ott meggondolták magukat, és visszavittek Bajára. Ott megálltunk a hadifogolytábor előtt. Kiderült, hogy már nincs hely a hadifogolytáborban, azt mondták, hogy menjünk a fenébe. Mi nem tudtuk, hogy ez mit jelent, nem tudtuk, hogy ez jelenti a szabadulást. Mert aki bent volt a hadifogolytáborban, az ment tovább Temesvár, Focsani stb. felé. Szóval ilyen szerencsések voltunk. Mit csináljunk? Bementünk a bajai rendőrségre, amire ki volt írva, hogy Vörös Őrség. Mondtuk, hogy nem tudunk hol aludni. Mondták, hogy az alagsorban vannak üres szobák, menjünk be. Bementünk. Ez 1944. december tizedike körül volt, akkor már csak körülbelül tízen voltunk, többségünk csornai. Azt terveztük, hogy másnap reggel elindulunk, de még előtte jöttek az oroszok, hogy kicsi robot [lásd: málenkij robot]. Nem kellett nekik az utcára kimenni embereket fogdosni, ott voltunk mi. Elvittek egy Máriakörnye nevű búcsújáró helyre, ami Bajától egy kicsit lejjebb van, ott kellett lőszert rakodnunk [Máriakörnye -- Baja külterülete]. Adtak enni, másnap este visszavittek. Azt mondtam, hogy reggel hatkor kell indulnunk, hogy ne vigyenek el még egyszer. Másnap már reggel hatkor ott voltak. Elvittek dolgozni, utána megint visszavittek. Azt mondtam a többieknek, hogy akár jöttek, akár nem, én éjjel egy órákor elindulok haza. Elindultunk. Kijárási tilalom ide vagy oda, egy lélekkel nem találkoztunk. Elmentünk a következő falu széléig, és ott kértünk bebocsátást házakba. Nagyon rendesen fogadtak, adtak enni. Másnap ugyanezt egy másik faluban, és minden nap mentünk egy falunyit, de sohasem az országúton, mert ott elcsíptek volna. Akkor már tudtuk, mert láttuk útközben, hogyha megszöktek ketten, akkor az orosz bement egy házba, kihozott két embert, és megvolt a létszám. Így december közepéig eljutottunk szép lassan

Kiskunhalasig [Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.]. Ott már voltak visszatérők, szintén munkaszolgálatból. Betelepedtünk egy elmenekült család házába, ahol a gondnok otthon volt, és odavett minket, hogy minél több férfi legyen, ha jönnek, mégiscsak férfiak legyenek ott. Ott voltunk két vagy három hónapig. Onnan jöttünk haza áprilisban egy olyan vonattal, ami már bement a Keleti pályaudvarban a csarnokba. Kiszálltunk a csornai ismerősökkel. Én már voltam Pesten többször, tehát tudtam, mi hol van, és láttam, hogy elől ilyen zöld sapkások mozognak. Ez a zöld sapka volt az orosz belügyi rendőrség határőrségi alakulatainak jellemző sapkája. Ez így nem lesz jó, gondoltam. Mondtam a többieknek, hogy amikor odaérünk a bakhoz, akkor gyertek utánam, ne kérdezzetek semmit, kerestülmegyünk az éttermen, ha nyitva van. Korábban már voltam abban az étteremben. Az orosz kiabált utánunk valamit, én visszakiabáltam, hogy resztoran. Megvonta a vállát. Átmentünk az éttermen, és kimentünk az érkezési oldalra. Még ott is állt egy orosz, de az már nem volt belügyes. Hová menjek? A Nyár utcában laknak Steiner Istvánék, a Keleti pályaudvartól nincs messze, hát odamegyek. Voltam már náluk többször, tudtam, merre van a Nyár utca, elgyalogoltam. Fölmentem, és ott voltak. Gyakorlatilag az összes rokon, aki még élt, ott volt.